

Лекція № 17/19

Тема : Конституційно-правовий статус органів виконавчої влади – поняття, система

План:

1. Поняття та зміст виконавчої влади. Система органів виконавчої влади в Україні (рекомендовано переглянути відео за наступним посиланням <https://www.youtube.com/watch?v=CTsZuTn7KfU>)
2. Конституційно-правовий статус КМУ (рекомендовано переглянути відео за наступним посиланням <https://www.youtube.com/watch?v=n4v1bMqJs34>)
3. Склад та порядок формування КМУ (рекомендовано переглянути відео за наступними посиланнями <https://www.youtube.com/watch?v=VSJGbtOo0Ac>)

Самостійна робота № 7

1. Повноваження та акти КМУ (Р. V-VIIЗУ «Про КМУ») <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>
2. Система місцевих органів виконавчої влади. Конституційно-правовий статус місцевих державних адміністрацій

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/conv#n4760>
2. Закон України «Про Кабінет міністрів України» від 27 лютого 2014 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>
3. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17 березня 2011 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>
4. О.О. Майданник, Конституційне право України: Навч. посіб. – К: Алерта, 2017. – 380 с. (с. 186 - 195)

1. *Поняття та зміст виконавчої влади. Система органів виконавчої влади в Україні*

Відповідно до ч. 1 ст. 6 Конституції України державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову.

Вперше термін "виконавча влада" було вжито у Конституції США 1787 р.

За радянських часів поняття виконавчої влади було вилучено із конституційно-правового обігу, оскільки домінувала теорія про поєднання у радах законодавчої і виконавчої влади.

Виконавча влада - це одна з гілок державної влади, основним призначенням якої є організація виконання законів та інших нормативно-правових актів, реалізація внутрішньої та зовнішньої політики держави, охорона прав і свобод людини і громадянина, що здійснюється через побудовану на принципі вертикальної підпорядкованості систему спеціально створених і наділених відповідною компетенцією органів.

Отже, виконавча влада є одним із центрів політичної влади; вона є підзаконною, тобто спрямованою на виконання законів та інших актів законодавства, визначених конституцією держави; універсальною за обсягом повноважень з точки зору предметів відання; побудована на принципі вертикальної підпорядкованості; характеризується безперервністю діяльності.

Особливості статусу органів виконавчої влади у кожній конкретній країні обумовлені певними факторами, до яких можна віднести: форму правління держави, форму територіального устрою, політичний режим, національну виборчу систему та електоральну культуру громадян, особисті якості (харизматичність) прем'єр-міністра, історичні умови формування конституційного законодавства та стан національної політичної системи.

Значною мірою характер виконавчої влади зумовлений формою правління, що існує в державі.

За парламентської форми правління має місце парламентське формування уряду, в якому глава держави відіграє суто номінальну роль - юридично оформлює своїми "рішеннями" зроблений фракціями вибір. Теоретично глава держави може розпустити парламент, однак реально цією прерогативою частіше користується прем'єр. Фактичним центром організації і здійснення виконавчої влади за умов парламентарного правління є уряд.

У президентських республіках виконавчу владу очолює президент. Він сприймається як її уособлення та безпосередній (іноді - єдиний) носій.

У державах із парламентською та парламентсько-президентською формою правління президент (монарх) не включені до виконавчої влади, оскільки наділені повноваженнями, природа яких зумовлена саме статусом глави держави. До компетенції такого глави держави належать також певні повноваження, які він реалізує через уряд або з його санкції (тобто через інститут контрасигнування).

У президентсько-парламентських республіках взаємовідносини між президентом, урядом та його главою визначаються як дуалізм виконавчої влади. Тут глава держави тією чи іншою мірою функціонально поєднаний зі сферою виконавчої влади, хоча структурно до неї здебільшого не входить

Систему органів виконавчої влади в Україні утворюють:

- ✓ Кабінет Міністрів України, що є вищим органом у системі органів виконавчої влади згідно зі ст. 113 КУ;
- ✓ центральні органи виконавчої влади, до яких за Законом України "Про центральні органи виконавчої влади" від 17.03.2011 р. належать міністерства України та інші центральні органи виконавчої влади (служби, агентства, інспекції, центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом);
- ✓ місцеві державні адміністрації, що здійснюють виконавчу владу в областях і районах, містах Києві та Севастополі. Крім того, до цього рівня належать органи спеціальної (галузевої та функціональної компетенції), які безпосередньо підпорядковані як центральним органам виконавчої влади, так і відповідним місцевим органам виконавчої влади, територіальні органи (у разі їх утворення).

2. Конституційно-правовий статус КМУ

Відповідно до ст. 113 КУ та ст. 1 ЗУ «Про КМУ» - Кабінет Міністрів України (Уряд України) є вищим органом у системі органів виконавчої влади.

Кабінет Міністрів України - це загальнодержавний, постійно діючий, призначуваний, колегіальний орган загальної компетенції, вищий орган виконавчої влади в Україні, який відповідальний перед Президентом України і Верховною Радою України, підзвітний Верховній Раді України та підконтрольний і підзвітний перед нею.

Кабінет Міністрів України здійснює виконавчу владу безпосередньо та через міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Раду міністрів Автономної Республіки Крим та місцеві державні адміністрації, спрямовує, координує та контролює діяльність цих органів.

Кабінет Міністрів України відповідальний перед Президентом України і Верховною Радою України, підконтрольний і підзвітний Верховній Раді України у межах, передбачених Конституцією України.

Діяльність Кабінету Міністрів України ґрунтується на принципах верховенства права, законності, поділу державної влади, безперервності, колегіальності, солідарної відповідальності, відкритості та прозорості.

Ознаки Кабінету Міністрів України:

- ✓ загальнодержавність тобто його компетенція поширюється на всю територію України;
- ✓ вищий орган виконавчої влади в Україні, який здійснює керівництво виконавчою і розпорядчою діяльністю в державі;

- ✓ постійно діючий орган - його діяльність не обмежена в часі, а члени уряду працюють на постійній основі;
- ✓ призначуваність - Прем'єр-міністр України та інші члени Кабінету Міністрів України призначаються на посаду Президентом України за погодженням із Верховною Радою України;
- ✓ колегіальність - складається з членів Кабінету Міністрів України, чисельність яких встановлюється законодавством України; приймає рішення на урядових засіданнях певною сукупністю голосів членів Кабінету Міністрів України. Отже, Кабінет Міністрів України в конституційній системі поділу влад посідає важливе місце, що зумовлено його правовим статусом.

3. Склад та порядок формування КМУ

Відповідно до ст. 114 КУ та ст. 6 ЗУ «Про КМУ» до складу Кабінету Міністрів України входять:

- ✓ Прем'єр-міністр України;
- ✓ Перший віце-прем'єр-міністр України;
- ✓ віце-прем'єр-міністри;
- ✓ міністри України.

Посадовий склад (кількість та перелік посад) новосформованого Кабінету Міністрів України визначається Верховною Радою України за поданням Прем'єр-міністра України одночасно з призначенням персонального складу Кабінету Міністрів України.

Згідно з ст. 7 ЗУ «Про КМУ» членами Кабінету Міністрів України можуть бути громадяни України, які мають право голосу, вищу освіту та володіють державною мовою.

Не може бути призначена на посаду члена Кабінету Міністрів України особа, яка має судимість, не погашену або не зняту в установленому законом порядку, або на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією, або особа, яка має заборгованість зі сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання.

Члени Кабінету Міністрів України не мають права суміщати свою службову діяльність з іншою роботою, крім викладацької, наукової та творчої у позаробочий час, входити до складу керівного органу чи наглядової ради підприємства, що має на меті одержання прибутку.

Прем'єр-міністр України призначається на посаду Верховною Радою України за поданням Президента України.

Подання про призначення Верховною Радою України на посаду Прем'єр-міністра України Президент України вносить за пропозицією коаліції депутатських

фракцій у Верховній Раді України, до складу якої входить більшість народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України, в строк не пізніше ніж на п'ятнадцятий день після надходження такої пропозиції.

Кандидат на посаду Прем'єр-міністра України за пропозицією депутатських фракцій (фракції) до розгляду питання на пленарному засіданні Верховної Ради України зустрічається з депутатськими фракціями та відповідає на їхні запитання.

Голосування у Верховній Раді України щодо призначення Прем'єр-міністра України проводиться у поіменному режимі. Рішення про призначення Прем'єр-міністра України приймається у формі постанови Верховної Ради України.

Члени Кабінету Міністрів України, крім Прем'єр-міністра України, Міністра оборони України і Міністра закордонних справ України, призначаються на посаду Верховною Радою України за поданням Прем'єр-міністра України.

При формуванні нового складу Кабінету Міністрів України новопризначений Прем'єр-міністр України вносить до Верховної Ради України подання про призначення членів Кабінету Міністрів України відповідно до вимог Конституції України та цього Закону. У цьому поданні пропонується повний посадовий склад Кабінету Міністрів України.

Міністр оборони України і Міністр закордонних справ України призначаються на посаду Верховною Радою України за поданням Президента України.

Особа, призначена на посаду члена Кабінету Міністрів України, у день свого призначення перед вступом на посаду складає на пленарному засіданні Верховної Ради України присягу.

Член Кабінету Міністрів України вступає на посаду з моменту складення ним присяги. Підписаний членом Кабінету Міністрів України текст присяги зберігається в його особовій справі.